

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 9, 2020 | 24.09.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.9.148](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.148)

УДК: 368.029

*О. В. Тимошук,
здобувач кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-1016-1671*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

*О. Timoschuk
Candidate for a degree of the Department of Finance,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv*

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF STATE REGULATION OF REINSURANCE

В системі ринкових відносин перестрахування виступає вагомим інструментом мінімізації та запобігання наслідків ризиків. В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що існує певна невизначеність з поняттям сутності перестрахування. Визначено, що в Україні становлення і розвиток перестрахування обумовлені наявністю низки проблем у частині слабкої капіталізації страхового ринку, відсутності надійних інвестиційних інструментів розміщення страхових резервів, недосконалістю нормативно-правового законодавства, що регламентує діяльність перестраховиків. Обґрунтовано напрями розвитку вітчизняного ринку перестрахування та його державного регулювання. Визначено, що інтеграція вітчизняного ринку перестрахування до міжнародного простору можлива шляхом створення професійних перестраховиків та впровадження міжнародних стандартів якості перестрахового захисту, що підвищить привабливий внутрішній клімат для міжнародних партнерів.

The unstable economic situation, growing competition in the insurance market, responsibility to customers and partners against the background of insurance coverage of an increasing number of large, specific risks require profitability and stability of the company's insurance portfolio. Reinsurance itself is a mechanism to ensure the financial stability of the insurer, regardless of the size of capital and insurance reserves. This mechanism allows you to balance the insurance portfolio, to stabilize the financial condition of the company and guarantees the fulfillment of obligations to customers in full. In addition, reinsurance is the most important segment of the international insurance market, which is undergoing significant changes and therefore requires regulation by the state.

In the system of market relations, reinsurance is an important tool for minimizing and preventing the consequences of risks. The study found that there is some uncertainty about the nature of reinsurance. It is determined that in Ukraine the formation and development of reinsurance are due to a number of problems in terms of weak capitalization of the insurance market, lack of reliable investment instruments for insurance reserves, imperfection of regulatory legislation governing the activities of reinsurers.

The directions of development of the domestic reinsurance market and its state regulation are substantiated, namely: use of flexible strategies in activity of insurers in the reinsurance market; further increase in the financial resources of domestic insurers as a result of the growth of statutory funds and market consolidation in the process of mergers and acquisitions; creation of attractive conditions for functioning in the market of regional reinsurers; improvement of legislation in the direction of stimulating the development of the domestic reinsurance market; creation of domestic reinsurers with a clear and flexible development strategy in accordance with current trends in the world market; integration of the domestic market into the world reinsurance market.

It is determined that the integration of the domestic reinsurance market into the international space is possible through the creation of professional reinsurers and the introduction of international quality standards for reinsurance protection, which will increase the attractive domestic climate for international partners.

В системе рыночных отношений перестрахования выступает весомым инструментом минимизации и предотвращения последствий рисков. В результате проведенного исследования установлено, что существует некоторая неопределенность с понятием сущности перестрахования. Определено, что в Украине становление и развитие перестрахования обусловлены наличием ряда проблем в части недокапитализации страхового рынка, отсутствия надежных инвестиционных инструментов размещения страховых резервов, неэффективной нормативно-правовой базы, регламентирующей деятельность перестраховщиков.

Обоснованы направления развития отечественного рынка перестрахования и его государственного регулирования. Определено, что интеграция отечественного рынка перестрахования с международным пространством возможна путем создания профессиональных перестраховщиков и путем внедрения международных стандартов качества перестраховой защиты, что повысит привлекательный внутренний климат для международных партнеров.

Ключові слова: державне регулювання; перестраховання; капіталізація страхового ринку; вітчизняний ринок перестраховання; нормативно-правове законодавство.

Key words: state regulation; reinsurance; capitalization of the insurance market; domestic reinsurance market; regulatory legislation.

Ключевые слова: государственное регулирование; перестрахование; капитализация страхового рынка; отечественный рынок перестрахования; нормативно-правовое законодательство.

Постановка завдання. Нестабільна економічна ситуація, зростаюча конкуренція на страховому ринку, відповідальність перед клієнтами та партнерами на фоні охоплення страхуванням дедалі більшої кількості великих, специфічних ризиків потребують рентабельності та стабільності страхового портфеля компанії. Саме перестраховання є механізмом забезпечення фінансової стійкості страховика незалежно від розміру капіталу та страхових резервів. Цей механізм дозволяє збалансувати страховий портфель, тобто стабілізувати фінансовий стан компанії та гарантує виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі. До того ж перестраховання є найважливішим сегментом міжнародного ринку страхування, який зазнає суттєвих змін, а тому й потребує регулювання з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень показує, що певні аспекти перестраховання досліджувалися в роботах іноземних та вітчизняних науковців, зокрема Л. Андрущенко, О. Горобець, Д. Маруженко, О. Кириленко, Ю. Коваленко, Д. Маруженко, Н. Ткаченко, В. Опаріна, Т. Ротової, Л. Селіверстової, О. Філонюка, О. Шматко. Проте важливі аспекти державного регулювання перестрахової діяльності є не до кінця дослідженими і потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягають у комплексному вивченні державного регулювання перестраховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із вагомих фінансових інструментів регулювання економічних відносин, зниження рівня страхового ризику і невизначеності функціонування ринкової економіки є перестраховання [1, с.10].

Становлення та розвиток ринку перестраховання в Україні супроводжується низкою організаційних, правових, інформаційних та кадрових проблем трансформаційного періоду. На сьогодні в економічній літературі подаються різноманітні підходи до сутності перестраховання, його форм та функцій.

Так, К.Г. Семеновою здійснено комплексне дослідження проблем правового регулювання відносин, які виникають за договором перестраховання. Розкрито суть поняття та правову природу даного договору. Висвітлено його місце у системі цивільно-правових договорів. Надано правову характеристику суб'єктного складу аналізованого договору. Вивчено питання щодо змісту договору перестраховання, порядку його укладення та визначення його форми, особливостей виконання та відповідальності за договором перестраховання. Сформульовано висновки та пропозиції щодо вдосконалення законодавчого врегулювання відносин за договором перестраховання [2].

І.Л. Морозовою обґрунтовано теоретичні та науково-методичні засади механізму організації перестраховання авіаційних ризиків в страхових компаніях з урахуванням чинників впливу внутрішнього та зовнішнього середовища страхування. Проаналізовано доцільність перестраховання як самостійної галузі страхування. Досліджено практичне використання облігаторної та факультативної форм перестраховання авіаційних ризиків. Визначено позитивні та негативні тенденції на страховому ринку України, особливу увагу приділено вивченню вітчизняного досвіду перестраховання. Здійснено оцінку страхових послуг з позиції української авіакомпанії [3].

Л.В. Андрущенко розкрито сутність інституту перестраховання у сфері зовнішньоекономічної діяльності [4].

О.Ю. Шматко запропоновано модель оптимального перестраховання між декількома страховими компаніями залежно від ринкової частки кожної компанії, що має забезпечити "справедливий" розподіл ризику^[1].

Д.С. Маруженко досліджувала економічну природу перестраховання з метою встановлення механізму передавання страхового ризику від страховика до перестраховика, проаналізувала теоретичні, методологічні та практичні аспекти перестраховання як специфічної фінансової послуги. В її роботі досліджено вплив перестраховання на фінансову стійкість страхової компанії, Запропоновано інструменти регулювання рівня фінансової стійкості страховика за допомогою використання перестраховання, зокрема, розроблено механізм визначення оптимального рівня власного утримання страховика й оптимального обсягу ємності перестрахового захисту, розкрито методику розрахунку мінімального обсягу витрат на перестраховання, визначено механізм оцінки рівня кредитного ризику у діяльності перестраховика [7].

В роботах О.В. Горобець обґрунтовано модель перестраховання страхових компаній з використанням теорії корисності, знайдено оптимальний за показником корисності вид перестраховання, який рекомендовано використовувати всім учасникам страхового договору, створено методику перестраховання на основі теорії ризиків і досліджено поведінку ймовірності банкрутства за різних факультативних видів перестраховання [8].

Ю.М. Дьячковою проведено теоретичне дослідження та наведено методичне обґрунтування впливу перестраховання на процес забезпечення фінансової стійкості страхової компанії, конкретизовано економічну сутність понять фінансової стійкості та перестраховання, доведено необхідність розробки стратегії управління перестрахованням як одним із найбільш вагомих факторів, що впливають на даний процес [9]. Кнейслер О.В. здійснює аналіз ринку перестраховання в Україні [1].

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про страхування», перестраховання – це страхування одним страховиком (цедентом, перестраховиком) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика (перестраховика) резидента чи нерезидента, що має статус страховика чи перестраховика, відповідно до законодавства країни, у якій він зареєстрований [11].

За Директивою 2005/68/ЄС «перестраховання – це важлива фінансова діяльність, яка дозволяє прямим страховим компаніям, шляхом уможливлення ширшого розподілу ризиків в світовому масштабі, мати більший обсяг андеррайтингу, залучитися до страхового бізнесу, надавати страхове покриття та зменшувати капітальні витрати; також перестраховання має суттєве значення для фінансової стабільності, оскільки є важливим елементом у забезпеченні фінансового здоров'я та стабільності ринків прямого страхування, як і цілої фінансової системи, оскільки залучає найбільших фінансових посередників та інституційних інвесторів» [12].

Незважаючи на відмінності та різні погляди щодо трактування економічної сутності перестраховання, єдиної думки науковці дійшли у тому, що його метою є забезпечення рентабельної діяльності страхової (перестрахової) компанії, зміцнення її фінансової стійкості та покращення фінансової надійності, створення збалансованого страхового портфеля.

На нашу думку, перестраховання не є механізмом передачі ризику, адже воно виступає самостійною категорією, якій притаманні специфічні риси, які вирізняють його з-поміж інших категорій і понять, принципи організації та функціональне призначення. Вважаємо, що перестраховання слід визначати як особливу платну фінансову послугу, яка передбачає передавання одним страховиком частини ризиків, взятих ним на страхування, іншому страховику або перестраховику з метою забезпечення своєчасного й повного

виконання своїх фінансових зобов'язань перед страхувальником у разі настання події, передбаченої договором страхування.

Основними тенденціями, які визначають особливості розвитку міжнародного ринку перестраховування є:

- зростання капіталізації національних перестраховальних ринків;
- поступове підвищення частки світового ринку перестраховування;
- залежність прибутковості перестрахових операцій від впливу економічних та політичних чинників;
- входження міжнародних перестраховиків на нові ринки з метою підвищення диверсифікації своєї діяльності.

На основі виявлених проблем і загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, які обумовлюють основні тенденції розвитку вітчизняного перестрахового ринку, пропонується комплекс заходів, які дозволять активізувати перестрахову діяльність в країні та забезпечать підвищення ефективності функціонування перестрахового ринку, зокрема:

- удосконалення нормативно-правової бази з питань перестраховування та чіткого регламентування сутності поняття «перестраховування»;
- формування ефективної системи регулювання ринку через: поступову трансформацію державного нагляду у сфері перестрахового ринку на пруденційний за мінімального прямого втручання держави, що дозволить створити та розвивати самостійний конкурентоздатний перестраховий сегмент страхового ринку;
- ліцензування перестрахової діяльності;
- сприяння розвитку інституту професійного перестраховика та посередництва;
- збільшення місткості ринку перестраховування, оскільки він є каталізатором розвитку ринку страхування;
- зростання грошових потоків за вхідним перестраховуванням;
- вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та розкриття інформації щодо операцій перестраховування, які проводяться в країні.

На сьогодні ключовими гравцями на ринку перестраховування залишаються Європейський регіон і США. Процеси концентрації, інтеграції та глобалізації, що активно відбуваються у світовій економіці, активно впливають на якісні та кількісні параметри світового перестраховального ринку, змінюючи його регіональну та корпоративну структуру.

Висновки з проведеного дослідження. В результаті аналізу тенденцій розвитку перестраховування в Україні, з'ясовано, що основними загрозами ефективного розвитку перестраховальної діяльності є: низька місткість вітчизняного страхового ринку; відсутність чіткої політики держави щодо сприяння розвитку ринкового середовища, що призводить до незацікавленості іноземних партнерів у співпраці із вітчизняними страховиками; недосконалість законодавчого і інформаційного забезпечення ринку перестраховування; неспроможність страховиками України здійснювати перестрахові та страхові операції одночасно, що призводить до нівелювання ролі та можливостей перестраховування як окремого виду діяльності.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку світового ринку перестраховування, обґрунтовано напрями розвитку вітчизняного ринку перестраховування та його державного регулювання, а саме: використання гнучких стратегій в діяльності страховиків на перестраховому ринку; подальше збільшення фінансових ресурсів вітчизняних страховиків у результаті зростання статутних фондів та консолідації ринку в процесі злиття та поглинання; створення привабливих умов для функціонування на ринку регіональних перестраховиків; удосконалення законодавства в напрямі стимулювання розвитку вітчизняного ринку перестраховування; створення вітчизняних перестраховиків з чіткою та гнучкою стратегією розвитку відповідно до сучасних тенденцій світового ринку; інтеграція вітчизняного ринку у світовий ринок перестраховування.

Інтеграція вітчизняного ринку перестраховування до міжнародного простору можлива шляхом створення професійних перестраховиків та впровадження міжнародних стандартів якості перестрахового захисту, що підвищить привабливий внутрішній клімат для міжнародних партнерів.

Бібліографічний список.

1. Кнейслер О. В. Ринок перестраховування України: теоретико-методологічні доміанти та пріоритети розвитку. Монографія. Київ. Центр учбової літератури. 2012. 416 с.
2. Договір перестраховування [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Семенова Катерина Геннадіївна ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2008. - 20 с.
3. Механізм організації перестраховування авіаційних ризиків у страхових компаніях: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / І.Л. Морозова; Нац. авіац. ун-т. К., 2006. 20 с.
4. Державно-правове регулювання страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Л.В. Андрущенко; Київ. нац. ун-т внутр. справ. К., 2008. 20 с.
5. Seliverstova L. S. Trends in the development of the Ukrainian insurance market. Товари і ринки. 2018. №1. С.135-144
6. Моделювання оптимальної стратегії страхової компанії при впровадженні нових видів

страхування: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.03.02 / О.Ю. Шматко; Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2003. 20 с.

7. Перестраховання як складова забезпечення фінансової стійкості страховика: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Д.С. Маруженко; Наук.-дослід. фінанс. ін-т Акад. фінанс. упр. К., 2010. 20 с.

8. Прийняття рішень в моделях перестраховання страхових компаній: Автореф. дис... канд. фіз.-мат. наук: 01.05.04 / О.В. Горобець; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2005. 18 с.: рис.

9. Управління перестрахованням для забезпечення фінансової стійкості страховика: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ю.М. Дьячкова; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2010. 20 с.

10. Seliverstova, L. S Current trends in insurance market in Ukraine. Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч. 1. С. 63-69

11. Про страхування : Закон України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>

12. Директива 2005/68/ЄС про перестраховання від 16 листопада 2005 року [Електронний ресурс] : пер. з англ. // Фориншурер : інтернет-журн. про страхування. 2009. 4 нояб. Режим доступа: <http://forinsurer.com/public/09/11/04/3968>.

References.

1. Kneisler, O. V. (2012), *Rynok perestrakhuvannia Ukrainy: teoretyko-metodolohichni dominanty ta priorytety rozvytku. Monohrafiia* [Reinsurance market of Ukraine: theoretical and methodological dominants and development priorities. Monograph], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, P. 416.

2. Semenova, K. H. (2008), "Reinsurance contract", Ph.D. Thesis, 12.00.03, Kharkivskiyi natsionalnyi un-t vnutrishnikh sprav., Kharkiv, Ukraine, P. 20.

3. Morozova, I.L. (2006), "The mechanism of organization of reinsurance of aviation risks in insurance companies", Ph.D. Thesis, 08.06.01, Nats. aviats. un-t., Kyiv, Ukraine, P. 20.

4. Andrushchenko, L.V. (2008), "State and legal regulation of insurance in the field of foreign economic activity", Ph.D. Thesis, 12.00.07, Kyiv. nats. un- t vnutr. sprav., Kyiv, Ukraine, P. 20.

5. Seliverstova, L. S. (2018), "Trends in the development of the Ukrainian insurance market", *Tovary i rynky*, vol. 1, pp.135-144

6. Shmatko, O.Yu. (2003), "Modeling of the optimal strategy of the insurance company in the introduction of new types of insurance", Ph.D. Thesis, 08.03.02, Donets. nats. un- t., Donetsk, Ukraine, P. 20.

7. Maruzhenko, D.S. (2010), "Reinsurance as a component of ensuring the financial stability of the insurer", Ph.D. Thesis, 08.00.08, Nauk.-doslid. finans. in-t Akad. finans. upr., Kyiv, Ukraine, P. 20.

8. Horobets, O.V. (2005), "Decision making in models of reinsurance of insurance companies", Ph.D. Thesis, 01.05.04, Kyiv. nats. un- t im. T.Shevchenka, Kyiv, Ukraine, P. 18.

9. Diachkova, Yu.M. (2010), "Reinsurance management to ensure the financial stability of the insurer", Ph.D. Thesis, 08.00.08, NAN Ukrainy, In- t ekonomiky prom- sti. Donetsk, Ukraine, P. 20.

10. Seliverstova, L. S (2017), "Current trends in insurance market in Ukraine", *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 2 (10), part. 1, pp. 63-69

11. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine "About insurance", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>

12. Directive 2005/68 / EC on reinsurance dated 16 November 2005, Forinshurer: Internet magazine. about insurance, 4 nov. 2009, [Online], available at: <http://forinsurer.com/public/09/11/04/3968>.

ⁱ Моделювання оптимальної стратегії страхової компанії при впровадженні нових видів страхування: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.03.02 [Електронний ресурс] / О.Ю. Шматко; Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2003. — 20 с. — <http://www.nbu.gov.ua/ard/2003/03soynvs.zip>